

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ตลอดจนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย วงเล็บ 5 ระบุว่า ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มาตรา 24 ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการใน 6 เรื่อง คือ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่พึงปรารถนา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ และสามารถใช่วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ และ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อช่วยกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542; กระทรวงศึกษาธิการ, 2545; กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาที่ดีนั้น สถาบันการศึกษาจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผสมผสานความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมอันดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียน นอกจากนั้น สถาบันการศึกษายังต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม อำนวยความสะดวก และจัดสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมบูรณ์ ตลอดจนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ความสุขเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่แสดงถึงความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งความสุขในการเรียนรู้เป็นการที่ผู้เรียนมีความรู้สึกดีต่อการเรียน ฟังพอใจ ตั้งใจ สนใจ และกระตือรือร้นในขณะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน มีความสนุกสนานในการเรียน ให้ออกาสผู้เรียนแสดงออก มีกำลังใจในการศึกษาหาความรู้ เกิดความรู้สึกดีต่อการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษา ผู้สอน และเพื่อน เห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ (แพรวพรรณ พิเศษ, 2548) เมื่อผู้เรียนมีความสุขจะมีการหลั่งสารเคมีในสมอง เช่น โดปามีน นอร์เอพิเนพรีน ซึ่งจะไปเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ในสมอง การที่จะเพิ่มความสุขในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาบทบาทของผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข นอกจากนั้น ผู้เรียนเองก็มีส่วนสำคัญในการที่จะพัฒนาตนเองให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ได้เช่นกัน เพราะความสุขควรเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียน (ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนมีความสุขได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น บรรยากาศในห้องเรียน ความเหมาะสมของบทเรียน กิจกรรมในการเรียนการสอน สื่อในการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน คุณลักษณะของผู้สอน (อิสรา จิตตะโล, วราพร เอราวรรณ, และ สมเกียรติ ทานอก, 2559) อีกทั้งความพึงพอใจในการเรียน ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ทักษะคติต่อวิชาชีพ ความพึงพอใจในตนเอง และความวิตกกังวล ถือว่าเป็นตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนที่สำคัญ (ปัทมา ทองสม, 2554) จะเห็นได้ว่า ความสุขด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงมีความสำคัญ หากผู้เรียนมีความสุขด้านการเรียนรู้เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มระดับความสนใจด้านการเรียนรู้ (Unoma, 2013) เกิดการเรียนรู้ที่ดี เพิ่มความสามารถในการจดจำ และเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากผู้เรียนมีความเครียดระดับสูงสุด และมีความสุขด้านการเรียนรู้น้อย จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ไม่ดี เป้าหมายในการเรียนรู้ และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจนต้องออกกลางคัน (ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560)

การลาออกกลางคันของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระบบเปิด เป็นประเด็นสำคัญที่หลายมหาวิทยาลัยประสบปัญหา (สุมาลี สังข์ศรี, 2549) มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ผู้เรียนต้องออกกลางคัน คือ ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เช่น ความเจ็บป่วย ความขัดแย้งในที่ทำงาน ความขัดแย้งในมหาวิทยาลัย และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา เช่น วิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน วิธีการและรูปแบบในการสอนเสริม (Pierrakeas & Xenos, 2004) การออกแบบหลักสูตร เช่น การประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา รูปแบบการ

เรียนรู้ การสนับสนุนของสถาบันการศึกษา เช่น การบริการช่วยเหลือผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม เช่น ผู้เรียนมีภาระที่ทำงานค่อนข้างมาก มีครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ (Lee & Choi, 2011) สอบไม่ผ่าน ขาดความรู้เกี่ยวกับการศึกษาในระบบเปิด มีปัญหาในการบริหารจัดการเรื่องเวลา ลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรที่ไม่เหมาะสม การดำเนินชีวิตในแต่ละวันไม่เหมาะสมกับการศึกษาระบบทางไกล (Aydin et al., 2019) นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดออกกลางคันหรือไม่สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด มีสาเหตุมาจากการขาดการติดต่อจากอาจารย์ผู้สอน มีภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบค่อนข้างมาก และความยากในการศึกษาระบบทางไกล เนื่องจากผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เทปเสียง วิดิทัศน์ หรือสื่ออื่น ๆ ในลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนไม่ต้องเดินทางไปยังสถาบันการศึกษา รวมทั้งอายุ เพศ และภูมิหลังทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนออกกลางคันหรือตัดสินใจที่ไม่ลงทะเบียน (Choi et al., 2013) ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนระบบเปิด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างความสุขในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ และสามารถปรับตัวในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เพราะการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดจะจัดการศึกษาแบบไม่มีชั้นเรียนเหมือนสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป

การจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด จะใช้รูปแบบการศึกษาทางไกลที่ทำให้การเรียนเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อการเรียนรู้อีกหลายชนิด อีกทั้งผู้เรียนที่รับเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดจะเปิดกว้าง ไม่จำกัดจำนวนหรือไม่จำกัดรับ และไม่มีการคัดเลือก การจัดการศึกษาในลักษณะนี้จะเปิดโอกาสให้กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกที่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อ ซึ่งหลักการสำคัญ ๆ ของการศึกษาทางไกล คือ 1) เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้อยู่ในที่เดียวกัน ผู้สอนจะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนผ่านสื่อต่าง ๆ โดยสถาบันการศึกษาอาจจะกำหนดให้ผู้เรียนได้พบผู้สอนบ้างในบางครั้ง แต่ผู้เรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการศึกษาจากสื่อที่สถาบันการศึกษาจัดให้ด้วยตนเอง 2) เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนจะกำหนดเวลาในการศึกษาความรู้จากสื่อต่าง ๆ และทำกิจกรรมตามที่พร้อม โดยไม่ต้องเข้าเรียนในชั้นเรียน 3) มีสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เทปเสียง เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ และบางครั้งอาจมีการใช้สื่อบุคคลบ้าง 4) มีการเตรียมสื่ออย่างเป็นระบบก่อนเริ่มการเรียนการสอน เพราะสื่อการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของระบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล และต้องผลิตสื่อแต่ละชนิดให้แล้วเสร็จก่อนเริ่มการเรียนการสอน 5) เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นทีมในการผลิตเนื้อหาวิชา เพื่อถ่ายทอดลงสู่สื่อประเภทต่าง ๆ 6) เป็นการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนจำนวนมาก ไม่จำกัดจำนวน สามารถจัดให้ผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง และ 7) มีการจัดเครือข่ายเพื่อให้บริการสนับสนุนการศึกษาของ

ผู้เรียน เช่น อาจเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาพบกับผู้สอนเพื่อเรียนเสริม เป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาขอใช้ บริการสื่อประเภทต่าง ๆ หรือมารับคำปรึกษาหรือมาขอข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียน ซึ่งการศึกษา ในลักษณะนี้ ถือว่ามีประโยชน์หลายประการ คือ ขยายโอกาสทางการศึกษา สร้างความเสมอภาค ในโอกาสทางการศึกษาให้อิสระแก่ผู้เรียน เป็นการศึกษาที่เอื้อต่อผู้เรียนที่ทำงาน จัดการศึกษาให้แก่ กลุ่มเป้าหมายจำนวนมากในคราวเดียวกัน ประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เรียน มีการวางแผนอย่างเป็น ระบบทุกขั้นตอนในการจัดการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม การศึกษา ทางไกลมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ คือ 1) ผู้เรียนมีโอกาสที่จะพบกับผู้สอนค่อนข้างน้อย อาจทำให้ ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ขาดผู้ให้คำแนะนำ ไม่สามารถซักถามผู้สอนในทันทีเหมือนการเรียน การสอนในชั้นเรียน จุดอ่อนนี้อาจมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการมีกำลังใจศึกษาต่อจนสำเร็จ การศึกษาได้ 2) ผู้เรียนขาดโอกาสพบเพื่อน ทำให้ไม่มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ไม่มี เพื่อนช่วยคิด ช่วยเรียน ช่วยแนะนำ จึงทำให้ผู้เรียนรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่มีเพื่อนที่ช่วยให้กำลังใจ 3) การแบ่ง เวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนมีอิสระในการจัดสรรเวลาในการเรียนรู้ของตนเองตามความ สะดวก ไม่มีใครคอยกำกับเหมือนการเรียนในชั้นเรียน ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนไม่พร้อมกัน ใครพร้อม เมื่อใด ว่างเมื่อใดเรียนได้ทันที ซึ่งประเด็นนี้เป็นจุดอ่อนในการควบคุมตนเองให้มีวินัยในการเรียน ผู้เรียนมักจะมีภาระงานอื่น ๆ เข้ามามากทำให้ผู้เรียนบางคนไม่มีเวลาศึกษาสื่อการเรียนการสอน เท่าที่ควร 4) คุณภาพของสื่อที่ใช้ในการเรียน ถ้าสื่อที่ให้ผู้เรียนศึกษายาก ซับซ้อน จะทำให้เกิดปัญหา กับผู้เรียน เพราะผู้เรียนไม่สามารถซักถามได้ ในที่สุดเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่ายหรืออาจจะหยุดเรียน และ 5) การติดต่อสื่อสารกับสถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่สถาบันการศึกษาจะต้องรับผิดชอบผู้เรียน จำนวนมาก จากการศึกษาที่มีผู้เรียนจำนวนมาก การติดต่อสื่อสารระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้เรียน จึงค่อนข้างจะล่าช้าหรือมีอุปสรรคบ้าง การที่นักศึกษาติดต่อกับมหาวิทยาลัยไม่สะดวกหรือเกิดความ ล่าช้าจนเกิดผลเสีย เช่น ไม่ได้รับสื่อการเรียนการสอน ไม่ได้รับการแจ้งกำหนดสอบ ไม่ได้รับการแจ้ง กำหนดการลงทะเบียน จนทำให้ผู้เรียนลงทะเบียนไม่ทัน เป็นต้น ถ้าหากปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นกับ ผู้เรียนบ่อย ๆ จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ท้อถอย และไม่พอใจระบบการศึกษา จนอาจทำ ให้ผู้เรียนเลิกเรียนได้ เพราะรู้สึกว่าไม่มีความสุขกับการเรียนรู้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2549)

อนึ่ง ผู้เรียนที่เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดจะมีคุณลักษณะ แตกต่างกันไป เช่น อายุ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ประสบการณ์เรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจใน เนื้อหาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ ประกอบกับ การจัดการเรียนการสอนที่เรียนด้วยระบบทางไกล อาจจะมี ผลให้ผู้เรียนที่เข้ามาศึกษาต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง โดยเฉพาะด้านการเรียนที่ต้องเน้นการศึกษาด้วย ตนเองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนอย่างมาก จึงอาจทำให้ ผู้เรียนเกิดความเครียดในการเรียนแตกต่างกันในแต่ละบุคคล จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่จะ ช่วยผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ซึ่งความสุขในการเรียนรู้ ถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น

ที่สถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดควรตระหนักและเสริมสร้างให้เกิดกับผู้เรียน โดยการออกแบบระบบ การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถาบันการศึกษา และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมทั้งความรู้และทักษะเฉพาะใน สาขาวิชา เพราะการที่ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ กระตือรือร้นในการเรียนรู้ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น อีกทั้งความสุขยังช่วยให้ผู้เรียนมี สุขภาพจิตที่ดี (ชนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560)

การจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด จะบรรลุวัตถุประสงค์ และ เป้าหมายได้ จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียน จะมีเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่ได้ แต่ก่อนที่ทุกฝ่ายจะ ส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุขได้นั้น สิ่งหนึ่งที่จะต้องทราบคืออะไรบางอย่างที่จะทำให้ผู้เรียนมี ความสุขในการเรียนรู้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมทำให้สามารถวัดหรือสังเกตได้ เหมาะสมกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด และนำตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นไป ประเมินประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน อันส่งผลให้ผู้เรียนมี ความสุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง การพัฒนาตัวชี้วัดนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดทั้งวิธีการ เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณประกอบกัน โดยตัวชี้วัดจะได้มาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มเพื่อคัดเลือกตัวชี้วัด และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อตรวจสอบว่าตัวชี้วัดที่ได้ประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง

ในประเทศไทยมีงานวิจัยที่ศึกษาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนค่อนข้างมาก ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาความสุขด้านการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษามีจำนวนจำกัด อาทิ นิตยากร ลุนพรหม และ อูมาพร เคนศิลา (2561) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับ ความสุขของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี, จตุรวัฒน์ ฝนิกรมัย (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2559, จิราภรณ์ สรรพวีรวงศ์ และ คณะ (2559) ได้ศึกษาความสุขของนักศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ธัญชน ใจบุญตัน (2559) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุข ในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ปัทมา ทองสม (2554) ได้ พัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวง สาธารณสุข แสดงให้เห็นว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสุขในระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่จะศึกษา เกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขในการเรียนรู้ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียน แต่ยังไม่พบบางงานวิจัยที่เฉพาะเจาะจงที่พัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้สำหรับสถาบันอุดมศึกษา ระดับเปิด เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด โดยนำผลการวิจัย

ไปใช้เป็นแนวทางในการหาวิธีเพิ่มความสุข และพัฒนาผู้เรียนให้มีความสุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งเพิ่มระดับความสนใจด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย

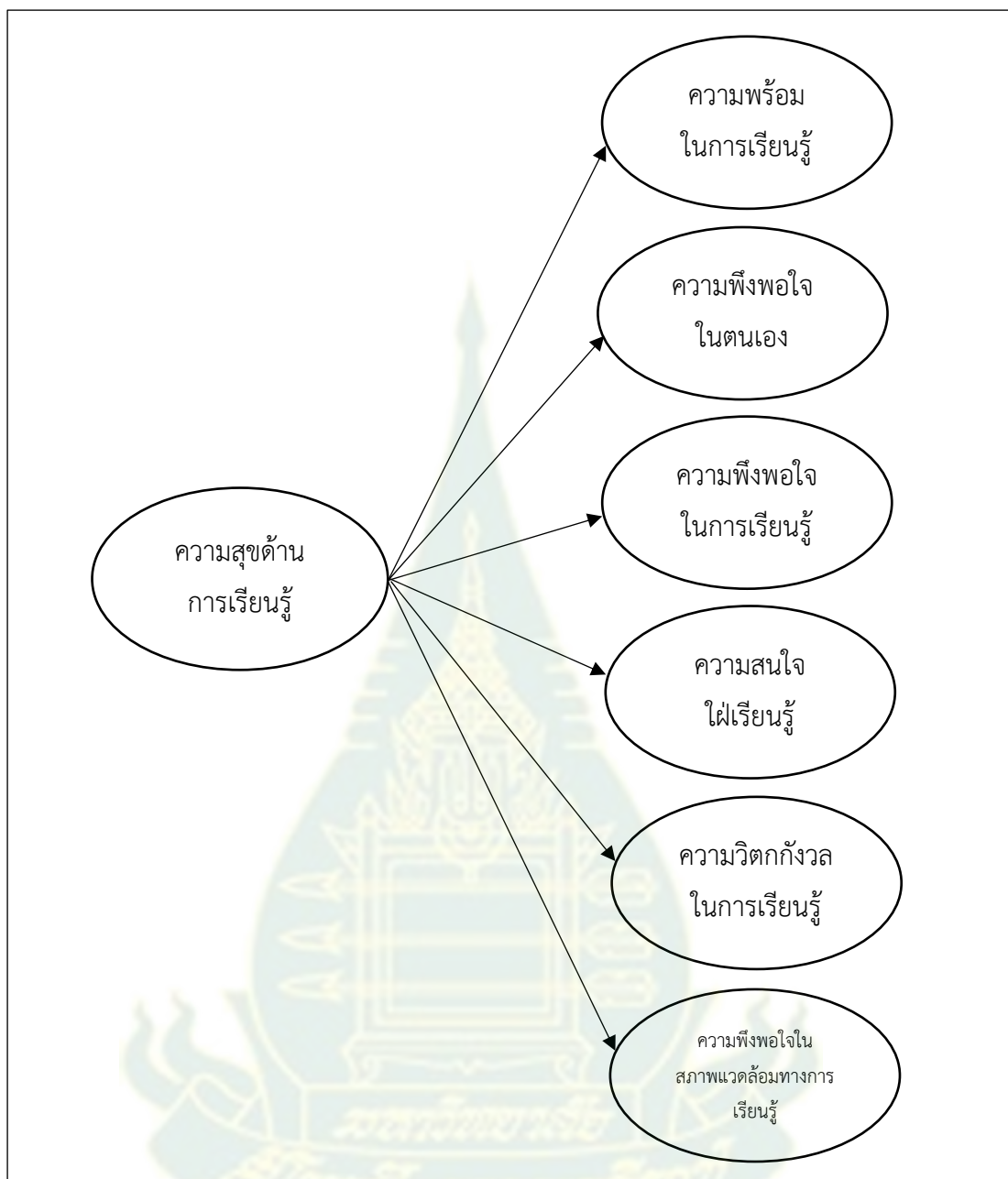
1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ลักษณะของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ที่เน้นการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย
2. ศึกษาเฉพาะนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดที่ใช้รูปแบบการศึกษาทางไกล ในประเทศไทยมีเพียง 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยครอบคลุม 11 สาขาวิชา ได้แก่ ศิลปศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ วิทยาการจัดการ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มนุษยนิเวศศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศออกมาเป็นโมเดลเบื้องต้นของการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลเบื้องต้นของตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปเป็นสมมติฐานได้ว่า ตัวแปรแฝงของตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย ประกอบด้วย ความพร้อมในการเรียนรู้ ความพึงพอใจในตนเอง ความพึงพอใจในการเรียนรู้ ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ความวิตกกังวลในการเรียนรู้ และความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542;

กระทรวงศึกษาธิการ, 2545; กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; ปัทมา ทองสม, 2554; Abecia et al., 2014; Argyle, 2001; DePoy & Gilson, 2008; Layard, 2005; Unoma, 2013; Maslow, 1954 cited in Ward & Lasen, 2009)

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย

สถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ซึ่งใช้รูปแบบการศึกษาทางไกลที่ทำให้การเรียนเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อประสมหลากหลายชนิด ได้แก่ สื่อทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และการสอนเสริม ไม่ต้องเข้าชั้นเรียนตามปกติ อีกทั้งผู้เรียนที่รับเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดจะเปิดกว้าง ไม่จำกัดจำนวนหรือไม่จำกัดรับ ไม่มีการคัดเลือก เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างกว้างขวาง

ความสุข หมายถึง ความรู้สึกสบายใจ พึงพอใจ เพลิดเพลิน และสนุกสนาน

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงปริมาณความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อันเกิดจากการศึกษาด้วยตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่สถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดกำหนด

ความสุขด้านการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้สึกสบายใจ พึงพอใจ เพลิดเพลิน และสนุกสนานต่อการเรียนรู้ ตลอดจนมีการตอบสนองต่อการเรียนในทางบวกอันเป็นผลจากความพร้อมในการเรียนรู้ ความพึงพอใจในตนเอง ความพึงพอใจในการเรียนรู้ ความสนใจไม่เรียนรู้ ความวิตกกังวลในการเรียนรู้ และความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้

ตัวชี้วัด หมายถึง ตัวแปรที่ใช้อธิบายสถานการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ใช้บ่งบอกทิศทางการเปลี่ยนแปลง และแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งที่ต้องการวัดกับสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ หมายถึง กลุ่มตัวแปรที่บ่งบอกความรู้สึกสบายใจ พึงพอใจ เพลิดเพลิน และสนุกสนานต่อการเรียน ตลอดจนมีการตอบสนองต่อการเรียนในทางบวก ได้แก่

ความพร้อมในการเรียนรู้ ได้แก่ การมีสุขภาพไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ การมีความรู้พื้นฐานทางวิชาการเพียงพอสำหรับการเรียนรู้ การมีทักษะการแสวงหาความรู้อื่นนอกเหนือจากตำรา การใช้ทักษะในการจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน ความรู้สึกพร้อมที่จะเรียนรู้ การเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถปรับตัวในการเรียนรู้ได้ การปลอบปล้ำใจที่ได้รับกำลังใจที่ดีจากครอบครัว และความรู้สึกอยากเรียนรู้กับการได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากครอบครัวเมื่อประสบปัญหา

ความพึงพอใจในตนเอง ได้แก่ การยอมรับในความสามารถของตนเอง การมั่นใจว่าตนเองมีคุณลักษณะส่วนตัวเหมาะสมกับการเรียนรู้ระบบเปิดที่ใช้รูปแบบการศึกษาทางไกล

ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในตนเอง ความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองชอบหรืออยากเรียนรู้ และความพึงพอใจผลการเรียนรู้ของตนเอง

ความพึงพอใจในการเรียนรู้ ได้แก่ ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และนักศึกษากับนักศึกษา ความพึงพอใจอาจารย์ผู้สอน ความพึงพอใจเพื่อนนักศึกษา ความพึงพอใจวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย และพึงพอใจในการบริหารจัดการของหลักสูตร

ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ได้แก่ ความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนานในการเรียนรู้ ความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ การชื่นชอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการมีนิสัยชอบฟัง พูด อ่าน และเขียน

ความวิตกกังวลในการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้สึกหงาและว่าเหวในการเรียนรู้ ความรู้สึกกังวลเกี่ยวกับการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด ความรู้สึกเครียดเมื่ออ่านหนังสือหรือเอกสาร การสอนไม่ทันก่อนสอบ ความรู้สึกเบื่อหน่ายกับกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร และความรู้สึกท้อแท้เมื่อผลการสอบไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ได้แก่ ความพึงพอใจสื่อหรือวัสดุ การศึกษา ความพึงพอใจแหล่งศึกษาค้นคว้าของมหาวิทยาลัย ความพึงพอใจการบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยที่จัดให้กับนักศึกษา ความพึงพอใจการบริการให้คำแนะนำ ปรีกษา และช่วยเหลือในการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย และความพึงพอใจการจัดบริการการศึกษาที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้จากมหาวิทยาลัย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ประโยชน์ทางวิชาการ ประโยชน์เชิงนโยบาย และประโยชน์ในระดับปฏิบัติ ดังนี้

1. ประโยชน์ทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1.1 ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด อันเป็นผลมาจากการพัฒนาโดยใช้องค์ความรู้จากการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และการวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นแนวทางในการพัฒนาตัวชี้วัดอื่น ๆ ให้กับสถาบันอุดมศึกษา

1.2 รายงานการวิจัยแสดงถึงวิธีวิทยาการวิจัยที่มีประโยชน์ต่อนักวิชาการ ครู/อาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด และสามารถนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานต่อไป รวมทั้งมีประโยชน์ต่อการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และการอ้างอิงทางวิชาการ

2. ประโยชน์เชิงนโยบาย สถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดและ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง

3. ประโยชน์ในระดับปฏิบัติ ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด เป็นข้อค้นพบจากการวิจัย ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด และ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับความสุขด้านการเรียนรู้ไปใช้ในการวางแผนจัดการศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสุข

